یادەوەریم لەگەڵ شیعری پێشڕەودا.. سەدیق سەعید ڕواندزی

لە کەتایی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا، کاتێ قوتابی پۆلی پێنجەمی وێژەیی بووم، لە قوتابخانەی دواناوەندی ڕواندزی کوڕان، بە یەکەم جار پێشڕەو و شیعرەکانیم ناسی. ئەو کات لە ڕێگەی قوتابییەکی هاوڕێمەوە، کەمێک شیعری (شەو نییە خەونتان پێوە نەبینم و ڕۆژ نییە لەتان توورە نەبم) بینی و خوێندەوە. بە ڕاستی شیعرەکانی زۆر کاریان لە کردم و چێژێکی بێ سنوورم لە دنیای شیعری پێشڕەو وەرگرت. بە تایبەتیش شیعرەکانی (کاك و نیازێك هەڵوەری و لە دەستم دە و نیازم وابوو) گەلێکی دیکەش. ئەو کاتیش، خەم لە کەف و کوڵی عەشقێکی ڕۆمانسیانەی کچێك دەژیام، کە ئێستاش کاریگەرییەتی ئەو ڕۆژانەم بە سەر ماوە، ئیدی ئەمە وایکرد شیعرە ڕۆمانسی و دڵدارییەکانی پێشڕەو، ئەوەندەی تر لە ڕووی هەست و سۆزی ڕۆمانسی و خۆشەویستییەوە، کارم لێ بکەن و لە نێو دەریای خۆشەویستیدا کەیلی زیاتری شیعرەکانی بەم و شەوانی درێژی زستان، ژووان لەگەڵ شیعرەکانی ببەستم و بە خەونی داهاتووێکی جوانەوە دەژیام و خەونی ڕەنگاو ڕەنگم دەبینی. بەڵام ئەفسووس، ئەو ڕۆژگارە کۆتایی هات و ئێستا کاتێ ئاوڕ لەو ڕابردووە خەمگینە دەدەمەوە، هەستێکی دڵتەنگی قووڵ دامدەگرێت و خۆزگەی ئەوە دەخوازم، کە کات هەمیشە هێزی ئەوەی هەبووایە بگەڕێتەوە ڕابردوو. ڕەنگە ئەمانە و زۆر شتی تریش هۆکاری ئەوە بن، کە من ئێستاش هەر لە ڕابردوو دەژیم و نوستالۆژیایەکی گەورەم بە ڕابردوو هەیە و بڕوام وایە بە هەموومان ئەگەر جوانییەك و پیرۆزییەك و خۆشییەك هەبوو بێت، ئەوا لە ڕابردوو بە جێماوە و دەبێ بەردەوام بۆی بگەڕێینەوە، بۆ ئەوەی لە ئافاتی ژیانی ئەو سەردەمە دوور بکەوینەوە. لە پاڵ شیعرە ڕۆمانسییەکانی پێشڕەو، شیعرە نەتەوەیی و شۆڕشگێڕییەکانیشی کاریان لێ کردم، چونکە ئەو ڕۆژگارە، سەروبەندی دنیای خامۆشی و نەهامەتی دوای کارەساتی ئەنفالی گەلی کورد بە دەستی ڕژێمی شۆفێنی بەعس بوو. هەموو ئەمانە بە سەر یەکەوە، تاسەی ئەوەیان نەشکاندم کە تەنها شیعرەکان بخوێنمەوە، بەڵکو بڕیارمدا سەرجەم شیعرەکانی ئەو کەمێک شیعرە، بەدەست لە تەنووسەکدا بنووسمەوە ئێستاش ئەو تەنووسەم و وەکو یادگارییەکی جوان و پڕ بەها، هاوشێوەی ئەڵماسێکی بە نرخ ماوە و لە کتێبخانەکەمدا هەڵم گرتووە، کە لە دوو توێی کتێبێکەمدا، چەند لاپەڕەیەکی بە دەست نووسراوی ئەو شیعرانە دەبینن.

پەرستی شیعرەکان کە لە تێنووسەکەدا بە دەست نووسیومەتەوە.

بێگومان ئەو سەردەمیش شیعرەکانی پەشێو، قەدەغە و یاساغ بوون، بۆیە ئەمە زۆرتر ریسکێك بوو بە ژیانەوە لە پێناو پەشێو و شیعرەکانی کردم. بەم جۆرە، پەیوەندی من و شیعرەکانی پەشێو دەستی پێ کرد. ساڵانی دواتر، کاتێ لە پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایان لە هەولێر وەرگیرام، هاوڕێکانم دەزانن هەر لە ژێر کاریگەریەتی ئەو عشقەدا، دیوارەکانی ژووری بەشە ناوخۆیەکەم بە شیعرەکانی پەشێو ڕازاندەوە. ڕۆژان هاتن و ڕۆژان تێپەڕین، ئەو عیشقە و ئەو شیعرانە لەگەڵم ژیان و ئەوەندەی تر، ئاشنای پەشێویان کردم و تامەزرۆی بینینیم دەکرد. من تاسەی بینینی پەشێوم وەك شاعیرێکی دیار، هەر لە خەون و خەیاڵە دابوو، خۆشبەختانە ئەو خەونە بووە ڕاستی و کاتێ گەلی کورد لەو بەشەی کوردستاندا ڕاپەڕینی بەرپا کرد، پەشێویش گەڕایەوە کوردستان و بە بەرکەت شاد بووەوە و زنجیرە کۆڕێکی ئەدەبی لە شار و شارۆچکەکانی کوردستان ئەنجامدا. لەو سەنگەریەشەوە، هاوڕێیانی گۆڤاری قەڵا لە ڕواندز، کە هەموویان شەیدای شیعری پەشێو بوون و خۆشیان شاعیر و نووسەر بوون و گۆڤاری قەڵایان دەردەکرد، کۆڕێکی شیعریان بە پەشێو لە مانگی نیسانی ساڵی 1992 دا، لە گۆڕەپانی قوتابخانەی پاشای گەورە ساز کرد. منی خوێنەر و شەیدای شیعری پەشێو، کاتێ بە یەکەم جار پەشێوم لە نزیکەوە لە نێو ئاپۆڕایەکی جەماوەری بینی، شاگەشگە بووم بە دیتنی و لە خۆشیان نێو چاوانی ئەو شاعیرە نەتەوەیی و کورد و بە هەڵوێستەم ماچ کردوو چاوانم پڕ لە فرمێسك بوون. پەشێو، تا ئێستاش یەکێکە لەو شاعیرە خۆشەویستانەی، بەشێکی زۆری شیعرەکانیم ئەزبەر کردووە و شیعرەکانی دەخوێنمەوە. پەشێو لە ڕیزی شاعیرە دیار و کوردستانییەکانی ئێمەیە. ئەوەی پەشێو لە بەشێکی زۆری شاعیرانی تری ئێمە جیا دەکاتەوە ئەوەیە، کە هەر تەنها شیعر نانووسێت، بەڵکو شاعیرانەش دەژیت و ئاکاری شیعریانەی لە ژیانیدا پەیڕە و دەکات. بە ئێستاشەوە، پەشێو لە سەنگەری چینی چەوساوە، هەژار و بێ دەرەتانی ئێمە دایە و خۆی و شیعرەکانی داکۆکیکەرێکی سەر سەختی مرۆڤ و مرۆڤایەتین. پەشێو، هیچ کاتێك ئامادە نەبوو خۆی و شیعرەکانی، قەڵەم و هەڵوێستەکانی، بخاتە سەنگەری دەسەڵات و گەندەڵکاران و شیعر بۆ ئەو بە ناو شۆڕشگێڕانە بنووسێت، کە تا دوێنی خەونیان بە ئازادی کوردستانەوە دەبینی، کەچی ئێستا نەك خۆیان، بەڵکو هەفت پشتیشیان لە بەرهەمی بە ناو ئەو ڕاپەڕین و شۆڕشە دەخۆن و پێشمەرگەیەکی ئەو ڕۆژگارەش، لانەیەکی نییە تێیدا

بژیت. پەشێو، خەونی بە کوردستانێکی یەکسان و ئازادیخواز، کە مرۆق شکەمەندا تیایدا بژیت دەبینی. ئەو خەونی ئەوە بوو، کوردستانێك هەبێت چیتر منداڵە چاوگەشەکانی کورد، لە کەرکوك و شوێنەکانی دیکە، سواڵ نەکەن و لە برسان نەمرن، بەڵام ئەفسووس ئەو خەونانەی شاعیر بە درێژایی ژیانی لە تاراوگە بۆ کوردستانەوە دەیبینی، نەهاتنە دی. بۆیە ئیدی نەگەڕایەوە کوردستان و مەنفای کردە لانەی غەریبی خۆی. پەشێو، دەیویست جارێکی دیکە دار و بەردی بەرکەت بلەسێتەوە، بەڵام کام بەرکەت؟ ئەو بەرکەتەی لە نێو شیعری ئەودا هەموو دنیای لەوە دەبینی، یان ئەوەی چنگی بە نێو مۆدێرنە و ژیانی شارستانی وێرانیکرد. خەونەکانی پەشێو بە نیشتمان، خەونی گەورە و مەزن بوون، بە داخەوە نەهاتنە دی. پەشێو ڕەنگە هەمان ئەو وزە و تینە شیعرییەی جارانی بە هۆی چوونە نێو تەمەن و ژیانکردن لە غەریبی بە ماوەی نیو سەدە زیاتر نەما بێت، بەڵام شیعرەکانی هەمیشە ماونەتەوە و کاریگەریان لە سەر دنیابینی و بگرە ئەزموونی نووسینی گەلێك لە شاعیرانی گەنج و تازە نووس هەبووە، کە بە جۆرێك ڕەنگە لەگەڵ خوێنەوەیان، هەست بە دەنگ و ڕەنگی پەشێو لە شیعرەکانیان بکەین. پەشێو هەر تەنها شاعیرێك نییە، بە بڕوای من ئەزموون و قوتابخانەیەکی شیعریش بوو، بۆیە ئاسایە کەسانێك لە ژێر کاریگەریەتی شیعری ئەو، شیعر بنووسن و لاسایی بکەنەوە، وەلێ نابێ دواجار ئەوەمان لە بیر بچێت، کە پەشێو هەر پەشێوە و کەس ناتوانێت وەك ئەو بێت. ئەم شاعیرە، هەر تەنها شیعرەکانی نا، بەڵکو گوفتار و هەڵوێست و نووسینەکانیشی، وەك شیعرەکانی نەتەوەیانەن. کەم ڕووداوی مرۆیی و نەتەوەیانە هەیە لە شیعری ئەودا ڕەنگی نەدابێتەوە، هەر لە گیقاراو شۆڕشی ڕەش پێستەکانەوە بگرە، تا شۆڕشەکانی دیکەی سەدەکانی ڕابردوو. بە بڕوای پەشێو، شیعر هەڵوێست و یاخیبوونە لە دژی هەر ستەم و زۆردارێك کە بیەوێت مرۆق زەلیل و دیل بکات، نا یەکسانی و نادادی کۆمەڵایەتی بێنێتە ئاراوە، بۆیە لە پاڵ شیعرە نەتەوەییەکانی، شیعری بۆ مرۆق و مرۆڤایەتیش گوتووە. ئەوەی تا ئێستا پەشێوی بە گەورەیی لە یادەوەری ئێمە هێشتۆتەوە تەنها شیعرەکانی نییە، بەڵکو هەڵوێست و دیدە مرۆیی و نەتەوەییەکانییەتی، ئەو ئاکارە جوانانەیە کە لە کەسیەتی و ژیانیدا هەن و کەس بە شاعیری دەسەڵاتێك و حزبێك و ئایدیایەك نایناسێتەوە و سەربەرزیشە لەوەی کە هەرگیز شیعری بە باڵای پیاو کوژان هەڵنەدا. ئەوەی لە ژیانی مرۆڤەکان دەمێنێتەوە، هەڵوێست و مێژوویانە، لە پای کارو ئەو ڕووداوانەی ڕوودەدەن. شاعیران، موڵکی نەتەوەن و دەبێ بە یەك مەودا لە نێوان هەمووان بووەستن. پەشێو کوردستانیانە بیر دەکاتەوە نەك ئایدۆلۆژیانە، بۆیەشە لە یادەوەری

هیچ نەوەیەکدا، ئەم شاعیرە و شیعرەکانی، بە سەر ناچن و کاڵ نابنەوە گەرچی بۆ داخەوە هەمان پێشەوی شەست و هەفتاکانیش نییە لە ڕووی شیعر نووسینەوە، کە ڕەنگە ئاوارەیی و تەمەن و نەخۆشی، فاکتەری سەرەکی ئەو دووركەوتنەوەیەی ئەو بن لە شیعر. مەرج نییە بە ئەوەی شاعیرێك بە نەمری بمێنێتەوە، ئیدی دەبێ تا هەتایە شیعر بنووسێت، ئەحمەد هەردی، تەنها ڕازی تەنیایی نووسیوە، بەڵام لە ئەدەبی کوردیدا، چەند هەردی دیکە وەك ئەو دروست بوون؟ پێشەو سەرمایەیەك و میراتەکی جوانی شیعری لە دوای خۆی بە جێهێشتووە، بۆیە ئەگەر بە تەنها گۆڕانەوە و خوێندنەوەی شیعرە کۆنەکانیشی بێت، ئەوا دەنیام تاسەی خوێنەر دەشکێنێ. یادەوەری من لەگەڵ شیعری ئەم شاعیرە، نە کۆن دەبێت، نە بە سەریش دەچێت، چونکە هەمیشە شیعرەکانی یادی ڕۆژگارێکم دێننەوە بیر، کە بە خەون خەیاڵی ڕۆمانسیانە و عاشقانە دەژیام، ڕۆژگارێك کە دەزانم گوزەشتوە و تازە ناگەڕێتەوە، بەڵام ئەو ڕۆژگارە لە نێو شیعرەکانی ئەودا، بە من بەسەر نەچووە و هەر ماوە، بۆیە بە ئێستاشەوە شیعرەکانی دەخوێنمەوە و چێژیان لێ وەردەگرم گەرچی ساڵانێکیشە دووركەوتەتەوە لە شیعر. بەڵام گۆڕانەوەی ئەمە بۆ ئەو، گۆڕانەوەیە بۆ ئەو میراتە شیعرییەی لە دوای خۆی جێی هێشتووە. میراتێك ئەوە دەهێنێت، هەمیشە بە چاوێکی گەورە و پیرۆز و نەمر سەیری بکەین. لەو ڕوانگەیەوشەوە ئەمە ئەگەڕێنەوە سەر پێشەو، هەرچەنە بەمن وەك خوێنەرو شەیایەکی شیعری پێشەو، ئەم شاعیرە بە سەر ناچێت تا بگەڕێمەوە سەر شیعرەکانی. من ساڵانێك بوو، ئەمویست کتێبێك لە سەر پێشەو بنووسم، ئەم بیرۆکەیە هەمیشە لەگەڵم دابوو، سوپاس بۆ خوا، دەرفەتی تەمەن و ژیانی پێدام، کتێبەکە بنووسم، بە من بڵاوبوونەوەی ئەو کتێبە، وەك ئەوە وایە، سیزیف ئاسا، بەردێکی گەورەم لە سەر شان لا چووبێت، کە تا بەر لە نووسینی ئەو کتێبە، بەردەوام هەستم کرووە بە کۆڵمەوەیە. پێشەو هەر تەنها شاعیرێك نییە، بەڵکولای من هێمای جوانییەکانی سەردەمێك و قۆناغێکی تایبەتی ژیانی خۆشمە، کە دەتوانم بە قۆناغی خۆشەویستی و ڕۆمانسییەت و یەکەم عشق ودوا عشقی ژیانیشمی بناسێنم. من لە هیچ کام لەو کتێبانەی پێشتر چاپ و بڵاوم کرونەتەوە، باسی خۆم نەکرووە، بەڵام لەو کتێبەدا، چونکە تایبەتە و یادەوەری سەردەمێکی جوانم دەنێتەویاد، ئیدی لە پەراوێزی یادەوەریم لەگەڵ شیعری پێشەودا، ناڕاستەوخۆ باسی ژیانی تایبەتی خۆم لە ڕۆژگارێك کردووە کە چیرۆکێکی تایبەتی ژیانی خۆمە. بە ناڕاستەوخۆیی باس کرووە، چیرۆکێك چەند ڕۆژگار بە سەر بچێت، تازەتر دەبێت!

*م□ب□ستم ئ□و کت□ب□ی□، ک□ ل□و □□ژان□ی □ابردوودا، ب□ناوی (ل□ ژ□ر سا باتی شیعری پ□ش□ودا) چاپ و ب□اوکرای□و□.